

ΕΝ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ

Η ΤΕΧΝΗ * Η ΦΥΣΙΣ

ΕΙΣ τὴν τέχνην, εἶναι σύμπλεγμα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, ἀπὸ τὰ λεπτότερα, ἀπὸ τὰ καλλιτεχνικώτερα. Δύο κεφαλαὶ περιπαθέσιστα ἐνωμένοι καὶ αἱ δύο εἰς στάσιν γεμάτην χάριος, γεμάτην ἀβρότητα, γεμάτην ποίησιν.

Εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὴν πραγματικότητα ἦτο ἡ δυνάς, ἡ κατ' ἐξοχὴν ζηλευτὴ, τὸ ξεῦγος τὸ ἐξόχως ὠραῖον, τὸ ὑπερόχως λεπτόν, τὸ ἀβρόν, τὸ ἀποπνέον γλυκύτητα, τὸ

ἀναπέμπον λάμπριν, τὸ προσδίδον αἴγλην καὶ ἰδανικότητα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς πλήρους νοσταλγίας ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εἰς τὸν ἀτελείωτον χρόνον τῆς δημιουργίας, ὁ Πλάστης ἐπωφελήθη μᾶς στιγμῆς ἐμπνεύσεως, τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατὰ τὴν ὁποίαν ὄχι πλέον ὁ Θεὸς ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος κατεργάζεται τὰ ἀριστοτεχνήματά του, διὰ τὰ τὰ πλάσῃ.

Ἀληθῶς ἔχει καὶ ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου αὐτὰς τὰς ἐπιτάκτους στιγμὰς δι' ὧν ἀνυψοῦται ἡ ζωὴ εἰς πνευματικώτερον ἰδεῶδες καὶ παρέρχεται οὗτος τὰς περὶ καθήμερον μερίμνας τοῦ βίου, ὅπως αἰσθανθῆ τὴν ἀληθεστέραν ψυχικὴν ἀναγέννησιν . . . Εἰς τὴν συρροὴν τῶν κοινῶν τύπων, εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν κοινῶν μορφῶν, εἰς τὴν πεζότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ταπεινῶν ἐμπνεύσεων, καὶ μέσα εἰς

τὸν κόσμον τὸν αἰωνίως ὅμοιον καὶ τὸν ἀενάως
σχολαστικόν, ἐξαίρονται ἕξαφνα αἱ μορφαὶ αἱ πρω-
τότυποι, αἱ ὑπάρξεις αἱ πλασμένοι ἀπὸ διάφορον
ἕλην, αἱ ψυχὰι αἱ αἰθέριοι, αἱ συνφασμένοι καὶ
ὄχι πλασμένοι, τὰ ὄντα ἅτινα διαγράφουν μίαν ἐξαι-
ρητικὴν, μίαν προνομιοῦχον τροχίαν, ἅτινα εἶναι ἐξ
ἀρχῆς προωρισμένα νὰ ἐλκύσουν τὸ βλέμμα, νὰ
ἐπισύρουν τὸν θαυμασμόν, νὰ σκορπίσουν ἄρωμα,
νὰ περιβληθῶν μὲ τὸν φωτιστέφανον τοῦ ἀσυλ-
λήπτου, τοῦ λατρευτοῦ, τοῦ τελείου . . .

Παρατηρήσατέ το καλὰ αὐτὸ τὸ σύμπλεγμα.

Ἀφήσατε τὴν ψυχὴν σας ἀνοιχτὴν εἰς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἀφίρει.

Ἀνοίξατε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς διὰ νὰ συλλάβετε τὴν ἁρμονίαν τῆς
ἐκφράσεως καὶ τὴν κλίμακα τῶν ἄβροδῶν αἰσθημάτων.

Καὶ ὀσφρανθῆτε τὸ ἀπείρως λεπτὸν καὶ τὸ ὑπερόχως ἄβροδον ἄρωμα,
ὅπερ ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὴν δυνάδα τῶν δύο κεφαλῶν τῶν τόσον γλυκὰ
συνυμένων μεταξύ των.

Μεταξὺ τῶν δύο κεφαλῶν καινὸν δὲν ἀπομένει. Θὰ ἦτο ἄτοπον καὶ
ἄσκοπον ν' ἀφεθῆ περὶ κενότης μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν χαριτωμένων
πλασμάτων, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον, συμπληρούμενα μεταξύ των,
ἐξαίροντα τὸ ἐν τὸ ἄλλο, συναρμοζόμενα, ὅπως δύο στίχοι τοῦ Μπαμβίλλ,
ἢ δύο τόνοι τοῦ Μπελλίνη.

Ἀτενίσσατέ το ἐπισταμένως μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ προσπαθήσατε ν' ἀντι-
ληφθῆτε τὸ φῶς τὸ γλυκὸ καὶ ἡρεμον, ὡς φῶς ὑπερκοσμίου μετεώρου
τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Φύσιν ἀνέτεμπον οἱ τέσσαρες ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοί, οἱ
κατοπιρίζοντες τὰς διανγεστέρας ψυχὰς. Τὸ φῶς αὐτὸ βεβαίως ὠχρότατον
ἀποδίδει ἡ Τέχνη. Τὸ κατασκευάσμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσην ψυχὴν καὶ ἂν
ἔβαλλεν εἰς αὐτὸ ὁ καλλιτέχνης, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὴν φύσιν. Ὅτι
ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, δυνατὸν ν' ἀποτελῆ ἕξοχον καλλιτέ-
χνημα. Ὅτι ὁμοῦς διενόηθη καὶ ἐξετέλεσεν ἡ Φύσις εἰς στιγμὰς ὑπερτάτης
ἐμπνεύσεως, βεβαίως δὲν δύναται ν' ἀντιγραφῆ καὶ ν' ἀναπαρασταθῆ.

Καὶ ἀπομένει τοιοῦτοτρόπως ὠραῖον, ἐκτάκτως ὠραῖον τὸ καλλιτέχ-
νημα, ἀλλ' ἐστερημένον τῆς λεπτεπιλείτου, τῆς τελείως ἐκδηλουμένης

ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν μόνον εἰς τὴν φυσικὴν, τὴν πραγματικὴν τῶν δύο ἀδελφῶν δυάδα ἔπρεπε ν' ἀναζητήσῃ κανεῖς.

Διότι πῶς θὰ ἠδύνατο ν' ἀναπαραστήσῃ ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου καὶ πῶς ν' ἀποτυπώσῃ τοῦ φωτογράφου ὁ φακός, τὴν ὑπέροχον φύσιν, ἣτις διηρμήνευεν ἐμπνευσμένως τὰς καλλιτέρας μουσικὰς σελίδας;

Πῶς θὰ ἠδύνατο εἰς τὴν εἰκόνα ν' ἀποδοθῇ τὸ βαθὺ αἰσθημα τῆς καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ ποιητικὴ, ὡς πλάσμα ἐμπνευσμένης φαντασίας κόρη, κατώρθωνε νὰ μεταδίδῃ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ καὶ ἀνεκφράστου χάρτου, τὰς μελωδίας καὶ τὰ καλλιτεχνήματα;

᾽Ω! Ἡ μελαγχολία τοῦ διὰ παντὸς σβεσθέντος μουσικοῦ ταλάντου!

Τίς δὲν τὴν ἐνθυμεῖται προβάλλουσα, εἰς τὴν αἶθουσαν τοῦ ᾽Ωδείου, οὗ τοσοῦτον θοριαμβευτικῶς ἔμελλε νὰ τιμήσῃ τὴν ἀποστολὴν, ἐν παλλεῦκφ περιβολῇ, ἔμπλεων νεανικοῦ σφρίγγου καὶ κάλλους ἀπαραμίλλου;

Τετραετίαν ἤδη δλόκληρον ζηλοτύπως ἡ Ἄττικὴ γῆ κρύπτει τὰ τόσα ὄνειρα τῆς ποιητικωτάτης ἐκείνης ὑπάρξεως καὶ ὁμως κανεῖς δὲν λησμονεῖ αὐτὴν γελῶσαν παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον, μὲ τοὺς λεπτοφνεῖς δακτύλους πετῶντας ὡς λευκαὶ ἄχρυσάλλιδες ἐπὶ τῶν πλήκτρων αὐτοῦ, καὶ κανεῖς δὲν θεωρεῖ σβεσθέντα τὸν ἐνθουσιασμόν, ὃν ἠσθάνετο ἀπὸ τοὺς ἐναρμονίους τόνους, οἵτινες ἐξήρχοντο ἐνόμιζέ τις, ἀπὸ τὸ πτερόγισμα ἐκεῖνο τῶν δακτύλων, διὰ νὰ θωπεύσωσι γλυκύτατα τὴν ψυχὴν μας...

Ἐν μικροτέρῃ ἡλικίᾳ ὑπῆρξε τὸ εἶδωλον τοῦ ἔρωτος τῆς τελευταίας λογικῆς ἐμπνεύσεως τοῦ γλυκυτότου ποιητοῦ τοῦ «**Ἄστρου τῆς Ἀγάπης**».

Ὅσοι ἀπῆλθον τοῦ ἐκτάκτου δώρου τῆς θεοπιτέρου κόρης, ὅσοι ἠσθάνθησαν ἐμποτιζομένην τὴν ψυχὴν των ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς μετὰ πάθους, μετ' αἰσθήματος, μετ' ἰδιοφυσίας ἐρμηνηνομένης μουσικῆς, ὅσοι τὴν ἤκουσαν λαλοῦσαν μὲ τὴν ὑπερκόσμιον γλῶσσαν καὶ ἐμψυχοῦσαν τὰ σημεῖα καὶ ἐμφυσῶσαν ζωὴν εἰς τὸν **Σοπέν**, αἰσθάνονται καὶ τώρα ἀκόμη βαθύτερον τὸ κενὸν τὸ ἀπλήρωτον τῆς καρδίας.

Καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀβρὰν κεφαλὴν ὡς νὰ περῦπταται εἰσέτι τὸ θέλγητρον τῆς θείας τέχνης, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ προνομιούχος ἱεροφάντης, διότι ὅπως αἱ Δρυῖδες τῆς Γαλατικῆς θεογονίας, τὴν μεγάλην καὶ ὑψηλὴν θρησκείαν τῆς Τέχνης, τὴν ἤσκει ὑπερόχως, λατρεύουσα καὶ πιστεύουσα τὴν μεγάλην ψυχὴν τὴν ὁποῖαν κρύπτει ἡ Τέχνη, τὴν μελωδικὴν πνοήν, ἣν περικλείει ὁ ἐνδιάθετος κόσμος, ὁ κινῶν τὰ δάκτυλα κατ' ἐμπνευσιν ἀνωτέραν.

Ἐσίγησεν ὁμως πλέον ἡ πανεῦμορφος καλλιτέχνης: Τώρα δὲν λαλεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ μυστηρίου ἢ διαδοχῇ ἢ ψυχρὰ τῶν τόνων καὶ ἂν ὡς

μημόσουν τον της αποπτάσης ψυχής έπεχείρει κανείς να έρμηνεύση εκείνα τὰ όποια εκείνη ήρμηνευεν, ή έρμηνεία θά ήτο ψυχρά και πένθιμος απομίμησης, έπιτεινόνσα την συναίσθησιν της άπωλείας και δίππουσα βαθύτερον τον μελανόν πέπλον, εκεί όπου ή φύσις έσίγησεν και ή τέχνη έσβέσθη... Αποστίλβον μετέωρον έν σαυφειρίνω ούρανίω στερεώματι, περιλαμπής αδάμας, έν αυτώ άκαριαίως έξήστραψε και άκαριαίως έξηφανίσθη...

Και κλαίει τώρα ή μεγάλη θρησκεία την ώραίαν άριστοτέχνιδα και κλαίει ή μήτηρ φύσις τό προνομούχον τέκνον.

Και επάνω από τό μελαγχολικόν πεντάγραμμον περιπλανάται τό πένθος των μελανών σημείων, άτινα εκεί εις τας γραμμιάς παρατεταγμένα, άπομένουν ως θλιβερόν μημόσουν ενός σκληροτάτου και άδίκου θανάτου...

*

Η τέχνη, ή διαωνίζουσα εις την μήμην των μεταγενεστέρων και τας κοινοτέρας μορφάς και τὰ μάλλον άσήμαντα πλάσματα, έζήτησε την φοράν αυτήν να διαθέση όλα της τὰ μέσα και να σπαταλήση όλην της την ειδικότητα.

Και ό,τι παρήγαγεν είναι ό,τι τελειότερον ήδύνατο να παραγάγη.

Αλλά ό **Marx Roger** λέγει κάποιον «Τό καλλιτεχνικότερον τοπίον των μεγάλων μας τοπειογράφων, τό εύρισκον άγοραστάς αντί διακοσίων χιλιάδων φράγκων, δέν αξίζει τον άπλοδν και άπέριττον άγρόν τον όποϊον ήμπορεί κανείς ν' άγοράση προς 10 φράγκα τό στρέμμα».

Κάτι παρόμοιον συνέβη και την φοράν αυτήν.

Με την διαφοράν ότι τό πρωτότυπον δέν ήτο άπλοδς και εύθιγρός άγρός, άλλ' ήτο τό άνθισμένον και έξαιρετικόν τοπίον, τό ώραϊον και υπέροχον δημούργημα τό όποϊον θά ζήση εις την μήμην όλων εκείνων των όφθαλμός έσταμάτησεν επί της δνάδος δια ν' αναπανθής, δια να θανατάση, δια να έμπνευσθής...

*

Θά ζήση.

Πραγματικώς θά ήτο άδίκια αν τὰ έξτακτα αυτὰ προϊόντα της δημιουργίας ήσαν καταδικασμένα εις τον βραχύν βίον της γηϊνης υπάοξεως.

Δὲν θὰ ἤξιζον οὔτε τὴν ἔμπνευσον οὐδὲ τὸν κόπον τοῦ Πλάστου πρὸς δημιουργίαν τοιούτων θαυμασιῶν πρωτοτύπων, ἂν ἐπρόκειτο τὰ πρωτότυπα ταῦτα νὰ λαμβάνουν τὴν τύχην τῶν καταδίκων εἰς λήθην καὶ εἰς ἀνεπιστρεπτὴν πάροδον.

Τὸ ἔργον τότε θ' ἀπέμενεν ἀτυχὲς καὶ ὁ θαυμασιὸς μας καὶ ἡ λατρεία μας κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ περιορίζεται εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ παρόντος.

Εὐτυχῶς ὁμως!...

Πρὸ τῶν ἐκτάκτων αὐτῶν κομποτεχνημάτων τῆς πλάσεως, ὁ χρόνος περᾶ ἐν σεβασμῶν καὶ ἀποθανυμάζει.

Ἡ λήθη προσγλίνει ἐνώπιόν των ὁμολογοῦσα τὴν ἦταν της, ὅπως αἱ μαῦραι μάγισσαι τῶν παραμυθιῶν πρὸ τῆς μαρμαρωμένης βασιλοπούλας.

Γύρω των ἀπλοῦται ἡ αἰωνιότης, ἡ αἰωνιότης τῆς ἀναμνήσεως, τὸ κράτος τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἀλήστου λατρείας.

Δημιουργεῖται περὶ αὐτὰ μία φωτεινὴ ἀτμοσφαῖρα κρατοῦσα διαρκῶς ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, οὔτινες ἀπὸ τὴν μνήμην αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν, ἀναπαύονται ἐκ τοῦ καθημερινοῦ πεζοῦ θεάματος, ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος...

Θὰ ζήση.

Καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν ἰδεώδη, τὴν ζωὴν τῶν ὀνείρων θὰ βαλσαμωθοῦν οἱ πόνοι τοῦ προσώρου καὶ προσωρινοῦ χωρισμοῦ καὶ θ' ἀντλήσῃ ἡ ψυχὴ τῶν ἀπομερόντων τὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Διότι ὁ προσορισμὸς τῶν πλασμάτων αὐτῶν δὲν περιορίζεται εἰς τὸ ἀπέριωσ βραχὺ διάστημα — κατὰ τὸ ὅποιον μένουں μαζῆ μας.

Ἐπεκτείνεται ἀκόμη ὁ προσορισμὸς των καὶ εἰς τὸν κόσμον τὸν ὑπεράνω ἡμῶν, τὸν κόσμον τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν αἰώνιον. Μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἰδιοῦ μας, αὐταὶ αἱ ψυχαὶ ἀποτελοῦν τὸ συνδετικὸν νῆμα, τὸν δρόμον τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας.

Καὶ δι' αὐτὸ τὸ δημιούργημα δὲν χάνεται.

Θὰ ζήση!

